

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN A BLENDED LEARNING ENVIRONMENT

У статті автори розглядають сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців у контексті застосування змішаного навчання. У дослідженні акцентується увага на перевагах та викликах цього підходу для майбутніх фахівців, освітніх закладів та викладачів. Зазначено, що уміння використовувати засоби сучасної комунікації на різних етапах освітнього процесу, поєднуючи технічні засоби з новітніми освітніми технологіями, нині є обов'язковою умовою сучасної освіти. Авторами аналізуються ключові аспекти змішаного навчання, такі як гнучкість освітнього процесу, індивідуалізація навчання, різноманітність методів навчання, мотиваційний компонент та стимулювання самостійності. Однак, зазначається, що для ефективного використання технологій змішаного навчання необхідно враховувати його недоліки, такі як необхідність наявності певної технічної бази, необхідність підготовки викладачів та узгодження навчальних матеріалів. Встановлено, що змішане навчання передбачає зменшення кількості аудиторних занять за рахунок перенесення частини занять в електронне середовище. При цьому співвідношення аудиторної та електронної складових може бути різним і залежить від великої кількості факторів: предметної області, віку здобувачів, рівень підготовки, оснащеність закладів освіти, умови сьогодення. Метою статті є аналіз використання змішаного навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців. Актуальність дослідження обумовлена кількома факторами, як зміна парадигми освіти, розвиток цифрових технологій, потреба у гнучкості та індивідуалізації. В процесі дослідження встановлено, що змішане навчання створює сприятливе освітнє середовище для розвитку широкого спектру компетентностей у майбутніх фахівців, що відповідає вимогам сучасного ринку праці та розвитку комплексу навичок, необхідних для успішної професійної діяльності.

Ключові слова: технологія змішаного навчання, професійна підготовка, майбутні

фахівці, інформаційно-комунікаційні технології, заклади освіти.

In the article, the authors consider modern approaches to the professional training of future specialists in the context of blended learning. The study focuses on the advantages and challenges of this approach for future professionals, educational institutions and teachers. It is noted that the ability to use modern communication tools at different stages of the educational process, combining technical means with the latest educational technologies, is now a prerequisite for modern education. The authors analyse the key aspects of blended learning, such as flexibility of the educational process, individualisation of learning, variety of teaching methods, motivational component and stimulation of independence. However, it is noted that for the effective use of blended learning technologies, it is necessary to take into account its shortcomings, such as the need for a certain technical base, the need for teacher training and the coordination of teaching materials. It has been established that blended learning involves reducing the number of classroom classes by transferring part of the classes to the electronic environment. At the same time, the ratio of classroom and electronic components may vary and depends on a large number of factors: subject area, age of students, level of training, equipment of educational institutions, and current conditions. The purpose of the article is to analyse the use of blended learning for the professional training of future specialists. The relevance of the study is due to several factors, such as the change in the paradigm of education, the development of digital technologies, the need for flexibility and individualisation. The study found that blended learning creates a favourable educational environment for the development of a wide range of competencies in future professionals that meets the requirements of the modern labour market and the development of a set of skills necessary for successful professional activity.

Key words: blended learning technology, professional training, future specialists, information and communication technologies, educational institutions.

УДК 378.147:004.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/66.51>

Імбер В.І.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла
Коцюбинського

Войтович І.С.,

докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри, професор
кафедри інформаційно-комунікаційних
технологій та методики викладання
інформатики
Рівненського державного гуманітарного
університету

Мусійчук С.М.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
професійного спрямування
Національного університету харчових
технологій

Постановка проблеми в загальному вигляді.

У сучасному світі, що характеризується високими темпами змін, професійна підготовка майбутніх фахівців є однією з найважливіших завдань суспільства. В умовах стрімкого розвитку технологій і змін у вимогах до ринку праці, майбутні фахівці повинні мати не тільки глибокі теоретичні знання, але й практичні навички, а також здатність до самонавчання та саморозвитку. Одним із перспективних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців є змішане навчання. Змішане навчання – це освітня модель, яка поєднує в собі традиційні форми навчання (заняття в аудиторії, лабораторні роботи, практичні заняття) та

дистанційні технології. Варто зазначити, що змішане навчання, яке комбінує традиційні методи навчання та онлайн-ресурси, в останні роки набуло великої популярності в освіті: цей підхід став ключовим у професійній підготовці майбутніх фахівців у різних галузях. Дане дослідження спрямоване на вивчення ефективності змішаного навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців та його вплив на їхні професійні навички та результативність у практичній діяльності.

Аналіз наукових досліджень. Особливості та проблеми підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності в закладах вищої та фахової передвищої освіти висвітлено в роботах В. Бикова,

О. Спіріна, Л. Барановської О. Гребенюка, Р. Гуревича, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Шахова та ін.

Науковці зарубіжних країн, наприклад С. Гре-хем, С. Моебс, Д. Пейнтер, Р. Сченк та інші, велике значення приділяють впровадженню концепції змішаного навчання в освітній процес закладів освіти різних рівнів. Серед українських дослідників можна виділити Є. Жернову, О. Кривоноса, О. Спіріна, К. Осадчу, Л. Карташову, М. Нікітіна, Ю. Триуса, Г. Чередніченко, Л. Шапран та ін.

Так, наприклад дослідниками І. Oros, A. Chuchuk, E. Hutterer виокремлено ключові особливості змішаного навчання, розглянуто його зміст та виокремлено складові змішаного навчання такі як самостійна робота в електронному середовищі здобувачів освіти; аудиторні традиційні заняття; електронне групове навчання (онлайн-конференції тощо) [5].

Мета статті. Здійснити аналіз використання змішаного навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців. У рамках нашого дослідження було поставлено такі завдання:

- Визначити основні характеристики змішаного навчання.
- Охарактеризувати переваги та недоліки змішаного навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців.

Основна частина дослідження. Глобальна цифровізація, економічна конкуренція та швидкі зміни у виробництві сприяють пошуку ефективних шляхів у напрямі модернізації освітньої діяльності для забезпечення підготовки нової генерації фахівців, спроможних конкурувати на сучасному ринку праці, здатних діяти в нестандартних ситуаціях й адаптуватися до умов сьогодення. З огляду на це, на заклади вищої та фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців, покладається висока відповідальність [1]. Завдяки впровадженню та поширенню інновацій у сфері освіти формується освітня система відкритих, гнучких, індивідуалізованих, творчих знань, безперервної освіти людини впродовж життя формується освітня система відкритих, гнучких, індивідуалізованих, творчих знань, безперервної освіти людини протягом усього життя. Ця система має поєднувати такі складові: сучасні освітні технології нові методи і методики викладання і навчання (педагогічні інновації) та нові засоби взаємодії в освітньому процесі, тобто інформаційно-комунікаційні технології.

У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України визначено, що цифровізація освіти є сучасним етапом її інформатизації, що «передбачає насичення інформаційно-освітнього середовища електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливує інтегральну взаємодію

віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний освітній простір» [2].

Для узагальнення інформації проаналізуємо трактування «змішаного навчання» науковцями. Авторам близьке визначення поняття «змішане навчання» І. Герасименком та Ю. Триусом [6, с. 303]: «це цілеспрямований процес здобуття знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання». Водночас слід врахувати, що форма змішаного навчання висуває високі вимоги до рівня професіоналізму викладачів, зміщуючи основні акценти від традиційної організації освітнього процесу та адміністративних завдань до роботи з базами даних та наданням індивідуалізованої допомоги та підтримки студентам, до систематичного і комплексного вдосконалення навчальних програм (шляхом додавання до традиційного навчання таких онлайн-компонентів, як блоги, обговорення проблемних питань, онлайн-дискусії та опитування, виконання завдань у електронному вигляді тощо), до вирішення проблем мотивування, стимулювання, супроводу процесу навчання [5].

Таким чином, змішане навчання може бути ефективно використане для професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки дозволяє навчати необхідних для сучасного ринку праці навичок та компетенцій; розвивати критичне мислення та творчість; підвищувати мотивацію до навчання; забезпечувати індивідуальний розвиток кожного здобувача освіти.

Можливості змішаного навчання дозволяють розширити психологічну складову навчальної мотивації, забезпечити оволодіння методами виконання інформаційно-аналітичної діяльності в рамках навчання, набуття знань з обраної професії [6].

В Україні професійна підготовка здобувачів освіти регулюється такими нормативно-правовими актами, як Закон України «Про освіту», Закон України «Про професійну освіту», Національна рамка кваліфікацій, та ін.

Доцільно зазначити, що сучасне суспільство потребує системної підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних, мобільних на ринку праці фахівців, що значною мірою залежить від системи організації процесу навчання у ЗВО та ЗФПО. У довідковій літературі професійна підготовка, зазвичай, тлумачиться як запас отриманих знань, вмінь в процесі навчання. Поняття «якість підготовки» і «компетентність фахівця» хоч і пов'язані між собою, але не тотожні і розкривають різні аспекти освітнього процесу. Так, формування

компетентного фахівця є результатом якісної реалізації всіх етапів освітнього процесу. Професійна підготовка має за мету підготовку кваліфікованих фахівців, здатних ефективно виконувати професійні обов'язки; забезпечення конкурентоспроможності здобувачів освіти на ринку праці; формування у здобувачів освіти ціннісних орієнтацій, необхідних для успішної професійної діяльності.

Спираючись на існуючі психолого-педагогічні концепції професійного розвитку фахівця в системі професійної освіти автори дослідження [4] зазначають, що формування професійної компетентності майбутнього фахівця (як сукупності ключових, загальних і спеціальних) відбувається в чотири етапах:

1) розвиток універсальних ключових компетентностей, спільних для всіх дисциплін у контексті майбутньої професійної діяльності;

2) формування загально-професійної компетентності (відображає сучасне розуміння основних завдань професійної діяльності фахівця) відповідно до професійних стандартів на основі ключових компетентностей (показують способи їх вирішення);

3) формування спеціалізованої компетентності на основі сформованої загально-професійної компетентності (стосовно специфіки діяльності фахівця);

4) розвиток спеціалізованих компетентностей.

Інформаційно-комунікаційні технології та технології дистанційного навчання вже давно визнані сучасними педагогічними технологіями, найбільш використовуваними у підготовці майбутніх фахівців, а також проектні, інтегративно-модульні, модульно-рейтингові, кейс-технології, технологія проблемного навчання, технологія співпраці у розвитку та ін. [4]. При змішаній системі навчання є реальна можливість використовувати ті методи, форми, принципи та технології, які вже довели свою доцільність та ефективність. Наприклад, модульно-рейтингова система оцінювання якості навчальної діяльності здобувачів освітнього простору використовується в практиці очного та дистанційного навчання. У сучасних умовах розвитку освітньої траєкторії майбутній фахівець повинен колективно та оптимально використовувати освітні професійні знання та можливості, що надаються як класичними дисциплінами, так і новими освітніми технологіями.

Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що у змішаному навчанні основою освітнього процесу є інтенсивна, цілеспрямована, контрольована самостійна робота здобувача освіти, який може навчатися за узгодженим індивідуальним графіком, у зручному для нього місці, використовуючи комплексні спеціальні освітні інструменти.

На основі аналізу літературних джерел [1, 4, 5, 6] було встановлено, що перевагами змішаного

навчання у підготовці майбутніх фахівців можна зазначити:

– Гнучкість та доступність технологій змішаного навчання: можливість доступу до навчального матеріалу в будь-який зручний для майбутніх фахівців час та місце через онлайн-платформи та за стосунки, як Learning Management System (LMS), Student Information Systems (SIS), Learning Content Management Systems (LCMS), Virtual Classrooms та інші. Це особливо важливо для здобувачів зі змінним графіком або тих, хто має обмеження на фізичний доступ до закладу вищої чи фахової передвищої освіти.

– Підвищена мотивація та залученість майбутніх фахівців, адже аудиторні заняття дозволяють здобувачам спілкуватися з викладачами та одногрупниками, а дистанційні – отримувати додаткові матеріали та виконувати практичні завдання в зручний час.

– Індивідуалізація навчання: технології змішаного навчання дають можливість майбутнім фахівцям вибрати темп, послідовність та спосіб вивчення матеріалу, що відповідає їхнім потребам.

– Різноманітність методів навчання. Комбінування онлайн-ресурсів із традиційними методами навчання (лекції, семінари, практичні, лабораторні заняття, практика) дозволяє майбутнім фахівцям отримувати різноманітність у навчанні, що може поліпшити їх розуміння матеріалу.

– Стимулювання самостійності та самодисципліни.

– Формування ключових фахових компетентностей, таких як самостійність, критичне мислення, здатність до вирішення проблем, комунікація та співпраця.

– Підготовка до роботи в цифровому середовищі. Технології змішаного навчання дозволяють здобувачам ознайомитися з цифровими технологіями, які широко використовуються в професійній діяльності. Це підвищить їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Серед основних недоліків, варто зазначити наступні:

– Необхідність самодисципліни.

– Технічні проблеми, які можуть виникати через залежність від технологій, а саме, відсутність доступу до Інтернету, проблеми з комп'ютерною технікою тощо, що може перешкоджати навчанню.

– Недостатня взаємодія з викладачем, а також між самими студентами, що може обмежити обмін знаннями та досвідом.

– Змішане навчання вимагає підтримки від викладачів у створенні та підтримці в використанні онлайн-ресурсів, а також необхідність додаткових тренінгів, конференцій, занять підвищення кваліфікації для викладачів, які можуть відчувати незручність у використанні нових технологій.

– Необхідність узгодження навчальних матеріалів, програм. Аудиторні та дистанційні заняття повинні бути добре узгоджені між собою, щоб забезпечити ефективне навчання.

– Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що змішане навчання є перспективною освітньою моделлю, яка має ряд переваг для професійної підготовки майбутніх фахівців, однак для ефективного використання змішаного навчання необхідно враховувати його недоліки та забезпечити належну підготовку викладачів та здобувачів вищої та фахової передвищої освіти.

Висновки дослідження. Автори дослідження дійшли висновку, що змішане навчання є перспективним інструментом професійної підготовки майбутніх фахівців, воно дозволяє враховувати індивідуальні потреби та можливості кожного здобувача, а також забезпечує ефективне навчання необхідних для сучасного ринку праці навичок та компетенцій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Драч І., Литвинова С. Формування конкурентоспроможності майбутніх іт-фахівців в умовах інформаційно-освітнього середовища технічних коледжів. 2021. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728524/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%AF%20-%D0%94%D1%80%D0%B0%D1%87-D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-2021.pdf>

(дата звернення 22.12.2023)

2. Розпорядження Кабінету міністрів України. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>(дата звернення 21.12.2023)

3. Maksymchuk L. Theoretical foundations for the introduction of blended learning in the process of training future specialists. Amazonia Investiga. 2023. 12.69. p. 61–72.

4. Kucher S., Gorbatyuk R., Serdyuk O., Ozha M., Grinyayeva N., Fridman M. The use of information and communication technologies in the organisation of blended learning for future vocational school students. 2022. № 4(4)

5. Oros I., Chychuk A., Hutterer E. The role of blended learning in the training of specialists. Proceedings. Series Pedagogical sciences. 2023. 3. p. 46–50. URL: <https://sites.google.com/uica.education/academic-notes/наукові-записки-3/8?authuser=0>

6. Триус Ю. В., Герасименко І. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. Теорія та методика електронного навчання : зб. наук. праць. Випуск III. Кривий Ріг. 2012. С. 299–308.